

צדרבאום ועלילת הדם

מאת יצחק מאור

בעקבות מאמרו של צמח צמריון — „צדרבאום ו„המליץ“ במדור ל־ ספרות ולאמנות (דבר, י"ב בחש" רי) במלאת 75 שנים למותו של עורך העתון העברי הראשון ב־ רוסיה, מן הראוי להזכיר בהודמנות זו פרשה אחת, שהסעירה בשעתה את הרוחות בקרב חוגי הציבור היידי בפטרבורג הכירה. בפרשה הזאת הוסיף עורך „המליץ“ אלכ" סנדר צדרבאום אר"ז כנחבע לדין וכמגן על כבוד ישראל.

היה זה בסוף מלכותו של הצאר אלכסנדר השני, כאשר אחרי תקופת ה„ריפורמות“ הליברליות, התחילו מנשבות רוחות ריאקציוניות בממלכת רוסיה. שינוי זה היה ניכר גם ביחס השלטון והציבור הרוסי אל היהודים. העתונות הצורחת ריבוי חיבורי־שיטנה נגד היהודים והיה דוח הוסיפו מידה גדושה של מש" סמה לאווירה הספוגה שנאת ישראל. ב־1876 נתפרסם כתב־פלסטר חדש — „על השתמשות היהודים בדם נוצרים למטרות דת ת"י. מח" בר הספר, היפוליס ליוטוסטאנסקי, היה קודם לכן כומר קאתוללי, וכי עשר שנים לפני הוצאת חיבורו זה הודח מכהונתו על אורח חיון ה־ מגונים והבלתי־מוסריים. עם גיבוי רוסו מהכנסיה הקאתולית, עבר ליוטוסטאנסקי לכנסיה הרוסית־ פראבוסלאבית ונתקבל כסטודנט מן המניין באקדמיה הדתית ב־ מוסקווא. הכומר הנוכל, שהיה זקוק לכסף, פנה תחילה עם כתב־היד של חיבורו אל רבה של קהילת מוס" קווא, ולקינד מינור, והודיע לו, שהוא מוכן לגנוז את חיבורו, הי עלול להזיק מאד ליהודים, אם ישלח לו סכום של 500 רובל כסף. הרב מינור דחה, כמובן, הצעתו זו של ליוטוסטאנסקי, ואז הוא הדפיס ופירסם את ספרו.

עם הופעת הספר הוא נסע לפטרבורג והגיש עיתק ממנו ליורש העצר, הוא הצאר אלכסנדר השלישי שלאחר מכן. הנסיך הגדול נתן לו פרס — סבעת של זהב משובצה ביהלום, ראש הו־אנדארמריה רכש מספר רב של עותקים מהספר ו־ שלח אותם לפקידי המשטרה ההש" אית בכל רדבי רוסיה. הצלחה זו עודדה את ליוטוסטאנסקי ביותר והניעה אותו להוציא כתב־פלסטר נוספים על היהדות, שהיו אף הם, כמו חיבורי הראשון, מלאים זינפים וסילופים והבליטו את כורחות של המחבר בכל השייך ליהדות ולתורת ישראל.

עורך „המליץ“, אלכסנדר צדרי באום, הזמין על־ידי העתונות את

צדרבאום ועלילת הדם

היהדות. החובע ליוטוסטאנסקי מיל' מל משהו להצדקתו, אך הסתבך ב' חשובותיו על שאלות השופט. ר' בכלל עשה ר.שם עלוב ביותר. כדי לצאת מן המבוכה, הוא הסיר לפתע את טבעת הזהב עם היהלום, וב' הראתו אותה לשופט הכריז. שקי' כל זאת כפרס בעד עבודתו ה...מדי' עית' מאת .הוד רוממותו יורש' העצר'.

הקהל ציפה במתיחות לתגובתו של השופט. אולם הלה, שהיה ידוע בפטרבורג כבעל השקפות ליברא' ליות, דחה את ידו של ליוטוסטאנ' סקי ואמר בשלווה: „אסיף את ה' טבעת, אין לה כל שייכות לעניין". וכאן מעיר דובנוב: „היה זה מפשה נבורה בימי האבטיקראטיה. הכל הבינו, כי השופט שוכנע מנימוקי סניגורי של צדרבאום". בפסק דינו הכריז השופט לאמור: „את תלונתו של ליוטוסטאנסקי להשיב ריקב, והאשמתו את צדרבאום בהוצאת שם רע לראות כבלתי הוגנת". פסק' דין זה עשה אז רושם רב: העתונות הריאקציונית החמרמה מאד על משפט ליברלי זה ואילו העתונות היהודית צהלה ושמחה... ליוטוסטאנסקי עירער על פסק' הדין, אך הערכאה השניה אישרה את החלטת הראשונה.

כך נלחם צדרבאום במוציא דיבה על ישראל, נלחם ויבין'.

יצחק מאיר

(סוף מעט' 7)

ליוטוסטאנסקי לניכות פומבי, כדי להוכיח את בורותו בענייני היהדות ולגלות את הזינף של ה...מובאות' המשולבות בנוף החיבור. אבל ליוטוסטאנסקי החתמק מן הניכוח הפומבי בידעו שלא יעמוד בו. אז פירסם צדרבאום הודעה בעתונים, שהוא מוכן להוכיח בבית המשפט את כל מעשי ההתעוועים של ליוטר' סטאנסקי והציע לו, שיגיש נגדו תביעה משפטית על הוצאת שם רע. הפעם לא יכול עוד ליוטוסטאנסקי להתחמק, יבעל כרחו הגיש תביעה משפטית נגד צדרבאום. העניין נת' ברר בבית המשפט בפטרבורג ב' ספטמבר 1880.

ההיסטוריון שמעון דובנוב כנפר בספרו זאבטוביגוראפי, כי הוא נכח בבית המשפט בשעת הדין בפרשה זו. שם ראה את דמותו המוצקה של ליוטוסטאנסקי ולעומתו את הזקן השחוח צדרבאום, שדיבר רוסיא גרועה... אולם בעדו דיבר אחד מטובי הפקליטים של פטרבורג, נואם מזהיר ומשכנע. הוא תיאר את עברו האפל של ליוטוסטאנסקי, מי שהיה כומר קאתולי, גורש מ' החברה הפולנית על התנהגותו ה' מגונה והמבישה. עבר אל הכמורה הרוזית' פראבוסלאבית והתחיל לכו' תוב ספרים מלאים בורות וזיופים, כפי שכבר הוכח עלידי מלומדים יודעי דבר ובעלי סמכות בתחום